„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу.
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«.
За Угарску: Србију Црну Гору
друге стране земље.

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на четврт „	К 8·50	11·50	„

Поједини бројеви стају 12 петура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“
налази се у кући А. Пајевића у Дунавској
улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 275. У Новом Саду, у суботу 12. (25.) децембра 1909. Година XXV.

Победа хрватско-српске коалиције.

Оно, што се за ових десет дана расправљало пред поротним судом у Бечу, читава Фридјунгова парница, нешто је, што прелази границе обичне поротне расправе. То је нешто, што се тицало не само Хрватске, па Срба и Хрвата, већ се тицало читаве монархије, те још даље тицало се међународнога односа између наше монархије и Србије.

Фридјунгова парница свршила се поравнањем, али у ствари Фридјунговим поразом или управо поразом ових фактора, који су стајали Фридјунгу за леђи, а тај пораз значи велику победу хрватско-српске коалиције.

Фридјунгова парница, као и она „велеиздајничка“ парница у Загребу, требала је да оправда анексију Босне и Херцеговине због тобожње опасности по саму монархију. Расправом у Фридјунговој парници доказано је, да те опасности нема и да је не може бити. Доказано је, да су Хрвати и Срби потпуно лојални, као што су били свагда, а понашање Србије да је потпуно коректно према прописима интернационалнога права.

Но тужна је ствар, да се лојалитет Хрвата и Срба, па коректност Србије, морала тек доказивати кроз све оно, што је надошло у Фридјудговој парници. Зар је требало, да Срби и Хрвати, који су године 1849. па и у многобројним другим приликама доказали своју лојалност, зар онај народ који је године 1849. у грађанском рату у Угарској, па у рату у Италији поднео ужасне жртве за монархију и за династију, онај народ, који је после тих ратова године 1849. бројао 40.000 удовица и сирочади палих јунака, зар тај народ тек процесом да доказује своју лојалност? Па Србија, која се осећала повређена у својим националним интересима, зар та Србија није коректно одговорила правилима интернационалнога права, кад је лојално дала изјаву у погледу анексије Босне и Херцеговине.

Жалосне су то прилике у нашој монархији, кад прости фалзификатори могу да обману и највише, меродавне кругове у монархији, кад могу да баце сумњу на читав један народ, који је неизмерним жртвама доказао свој лојалитет, па кад ти фалзификатори хоће да баце сумњу у интернационалну коректност једне суседне државе, која хоће да живи у добру односу са нашом монархијом, а овој такође лежи у интересу, да буде у добру суседну односу.

Је ли могуће, да се могло дати вере тим фалзификатима само зато, што Срби и Хрвати имају природне, племенске симпатије за своју браћу, а овде лојално испуњавају своје патријотске дужности као држављани ове монархије? Кад се у истоветном односу могло посумњати у лојалност н. пр. Бечлија, само за то, што имају симпатије према својој браћи у Немачкој?

Па како су јадно изгледали у расправи у Фридјунговој парници они тобожњи докази, да су Хрвати и Срби нелојални и да је Србија некоректна! Сва тенденција те парнице, као и „велеиздајничке“ парнице у Загребу, ишла је на то, да докаже опасност за монархију погледом на анексију Босне и Херцеговине, па тенденцију, да се обори хрватско-српска коалиција.

Али су тобожњи документи били лоше среће. Документ о српском зајму, који је годину дана пре био закључен, стајао је у очитој опреци са тобожњим документом. Па тобожњи званични бројеви тих докумената сасвим се показали као измишљени. А тек фотографије! Те фотографије имају у многом други садржај, него сам документ, са којега су снимљене. Да големе ли бруке!

Па тек читава ствар са дром Божом Марковићем! Од „Словенскога Југа“ начинило се читаво врвино коло неке завере против Аустро-Угарске. Па се и ту начинили „документи“. У »завереничком« запеснику „Словенскога Југа“ стоји датум, да је тој седници председавао Марковић. Али случајно у то доба и тога дана Марковић није био у Београду, него у Берлину, а то је званично из Берлина доказано. То је била права бомба за све оне, који су осумњичили лојалитет Срба и Хрвата и коректност Србије. Фалзификат је најеклатантније, најјасније доказан. Према овом Фридјунг није имао куда, па је морао признати неистинитост по њему изнесених тобожњих докумената, па је онда пристао, да од себе даде изјаву у том смислу. Тим је била ствар изравнана, јер тужиоцима хрватско-српске коалиције није било само до тога, да Фридјунг буде осуђен, већ до моралнога успеха, до рехабилитације хрватско-српске коалиције.

У том лежи **та велика победа** хрватско-српске коалиције — и у Хрватској, и у монархији, па далеко у читавој Европи.

Та победа требало би да има својих важних последица. Морао би пасти злогласни Раух бан, морало би у Хрватској настати уставно стање, а морали би добити задовољштину они српски страдалници у Загребу те бити потпуно ослобођени.

Облаци са Далеког Истока.

— Русија пред новим ратом с Јапаном. —

V.

Расматрајући даље, какве су промене наступиле за Русију у међународним односима, вели г. Шарапов ово:

„Средишње место заузима и главну, иако вешто скривену улогу у дањеисточном питању игра Немачка. Њена главна задаћа до данашњег дана била је, да ма на који начин гурне Русију на Далеки Исток, како би себи одрешила руке на Блиском Истоку. Пре првог рата с Јапаном то је Немачкој сјајно пошло за руком. Свима је познато, под каквим утецајем су Руси заузели Порт-Артур и шта је из тога изишло. Сасвим онако исто, као што је Француска у своје време била отправљена у Тонкинг, била је Русија кренула к Жутом Мору, где јој предстојаше, да на дуго време укезечи своју државну снагу.

Али рачун далековидих немачких политичара није се сасвим оправдао. Француска се је доста срећно истргла из натоварене јој авантире и њена сва сила је наново у Европи. Русија, иако израњена и ослабљена, такође се вратила „кући“ те је одмах силом прилика морала стати на своје старо место у питањима словенства и Блискога Истока.

Међу тим су се политички услови за то време јако изменили. Промене у назорима и расположају Енглеске зближили су је најпре са Француском, а за тим с Русијом. Догађаји у Турској савршено су изменили расподелу снаге на Балкану и нанели жесток удар немачком монополу на Воспору. Немачкој је пошла за руком још једна велика дипломатска победа тим, што је Аустрија присајединила Босну и Херцеговину, понизивши тако Русију, али та победа је већ из реда Пирових победа и њени резултати никако нису били онакови, какове је Немачка очекивала. Оно пошло је за руком, да се отклони европски рат, али унутрашње промене у Европи и на Балкану показаше се и сувише дубокима, а за Немце врло жалоснима. У Аустрији настаде окупљање словенских племена, које потпуно парализова стару и доста јаку немачко-пољачку већину у Аустрији. У Угарској је отпочео покрет за раскид аустро-мађарске уније. И тако је снага Аустрије, као савезнице Немачкој савршено парализована и ма да аустријски војени кругови усрдно звекећу мачем, претећи на три стране: и Русији, и Србији, и својој за сада још савезници Италији, ипак се на те претње може гледати доста равнодушно. Кад је анексија Босне и Херцеговине и делимична мобилизација за рат са Србијом савршено извела из равнотеже аустријске финансије, каквим ће средствима повести велики европски рат?...

Надаље је искрснуо још један, за Немачку тужан резултат. Зачета је и стала је незадржно расти мисао о балканској конфедерацији, ко-

ЛИСТАК.

СВЕТОАНДРЕЈСКА ЗАСТАВА.

Приповетка: **В. Д. Козлова.**

(Наставак.)

Кад се је шалупа с мичманом Федотовим отиснула од степеница, заповедник француске крстарице рече својем ађутанту:

— За чудо искрен младић!.. Руси су одважни као лавови, али ја на месту њихова заповедника не бих примио неједнаку борбу с целом јапанском ескадром. Кад би замолио заступништво, то ни Немци, ни Американци, па чак ни Енглези не би се усудили да одбију.

— Они сматрају за нечасно, да моле туђе заступништво. Они су војници, а не дипломате... И не боје се смрти...

— Да, тешко је, наравно, казати, како би сваки од нас поступио на месту Руса. Свакако је њихова одлука, да се бију, јунаштво.

Заћута и нагне се к дурбину. Јапанска ескадра као да је замрла, чекајући тренутак, кад ће руски бродови изићи под сигурни нишан и у пропаст. А мичман Федотов се је у тај мах пењао степеницама на немачку крстарицу. Немац га је срео хладније, него Француз. Прими писмо и прочита га, а затим ћутећи саслуша мичманове речи.

— Јавите својем заповеднику, да ћу његов протест саопштити својој влади и дати га на знање и у Петрограду. Затим кажите руском заповеднику, да смо ја и сва моја посада до дна душе огорчени поступком јапанског адмирала. То није европски начин борбе. Кад бих добио дозволу од своје владе, ја бих са задовољством стао уз руске бродове и поделио бих њихову коб у бој. Ваша јуначка одлука, да загазите у такав неједнак бој, биће записана у историји ратова као беспримеран случај јунаштва...

Али при свој тој маси одушевљених речи заповедник немачке крстарице није понудио, да се заузме за очигледно погажено међународно право. Кад би га за то замолили, свакако не би био одбио. Али сам није учинио прве кораке.

— Кажите својим друговима, да је сва симпатија моја и моје посаде на страни Руса. Вашем успеху ћемо се радовати као сунцу! — рече Немац при опраштању.

А двадесет јапанских бродова гледаху дугим топовским ждрелима и, погледавши на ту страну, мичман Федотов осетио је као неки подсмеј у речи »успех«.

»Немачка кобасица!.. Ти би јурнуо на целу ескадру!... Дабогме, те јоц како се радују, што су Руси упали у процеп... Кобасица немачка«! мишљаше руски мичман.

— Здраво, мичмане Федотове! — зачу Филип Фјодоровић, спуштајући се по степеницама.

Горе, нагнувши се преко ограде, стајаше гроф Растенбух, пријатељ мичманов.

— Зар ћете се туђи? Та то је безумље!

Федотов се детињски безбрижно насмеши.

— Свеједно, грофе, двапут се не умире...

Скочивши у шалупу, махну Растенбуху троугластим шеширом и заповеди:

— Отисни!

— Свако добро! Остајте жив' и здрави! — слабо се зачу грофов глас а шалупа брзо пође.

Заповедник је пажљиво саслушао Федотовљев извештај о извршеном налогу, малко се замисли па рече:

— Не годи руским морнарима, да моле заштите и покровитељства од туђина. Не знам, би ли отуда било какве користи, али сигурно је, да би то било велико понижење...

А минут после тога заповедник је стајао на заповедничком мосту и по крстарици се разлегала његова команда:

— Дижи котву!... Господо официри, на своја места!... У име Божје, спремите крстарицу за бој!...

(Наставиће се.)

ја беше потпуно немогућа за време старе турске владавине. Краљ Фердинанд се већ пријатељски грли са краљем Петром, а уз тај споразум сасвим пристаје и Црна Гора. Турска још није ту, али она начелно већ признаје, да будући Балкански Савез за њу не значи никакву опасност. Изградњом попречне балканске железнице на Јадранско Море Србија ће коначно измаћи аустријском притиску и Балкан ће удруженим напором својих народа на послетку затворити пред Аустријом и Немцима врата на југ.

Најпосле, последњи и најстрашнији корак за Немачку је састанак у Раконицију. Обично пријатељско руковање рускога цара и италијанскога краља срушило је, као какву кућицу од карата, сву дугогодишњу немачку работу на привлачењу Италије у по њу савршено неприродни Тројни Савез. Тај савез је на папиру још жив, али душом Италија већ припада противној групи држава. Листови већ срачунавају уједињену суховемну убојну снагу Италије, Француске и Русије с Турском и балканским државама с једне стране, стављајући ту снагу сједињеним аустро-германским силама на супрот.

Једном речи, све иде на потпуно усамљење Немачке у Европи, и она то одлично зна. Једини животни исход њен је дакле, да угура Русију у нови рат с Јапаном. И морали бисмо бити најивчине, па да — знајући ову енергију, широке погледе, даровитост и опрезност немачке дипломатије — посумњамо ма и за часак у то, да нам тај рат да њу-ноћу припремају у Берлину."

VI.

У завршном својем чланку о изгледима новог руско јапанског рата говори г. Сергеј Шарапов ово:

»Кад замислимо, да ће на Далеки Исток бити одвучена на дуже време војска од два милијона, **сва остала убојна сила Русије до последњег човека може бити окренута фронтом према Европи,** као заштита наше западне границе и учесница великог европског рата, ако буде суђено, да овакав букне.

И, ето, ту је интересантво расмотрити, какови ће бити изгледи обеју група: како савезне нам и пријатељске, тако и непријатељске.

После састанка у Раконицију кроз сву европску штампу обишла је из једног италијанског листа таблица, која показиваше раздеобу поморских и копнених сила обе групе држава, од којих групâ прву чине Русија, Француска, Енглеска и Италија (претпостављајући, да ће ова иступити из Тројнога Савеза), а другу Немачка и Аустро Угарска.

Ево те таблице:

Сувоземна снага:

I. група (без Енглеске): Француска, Русија и Италија:

Армијских корпуса	58
Пешадијских дивизија . .	200
Коњичких » . .	34
Топова	10.652
Свега војника	**4,885.000**

II. група: Немачка и Аустро-Угарска:

Армијских корпуса	38
Пешадијских дивизија . .	180
Коњичких » . .	13
Топова	7.864
Свега војника	**3,750.000**

Добија се огромна разлика, наиме: **1,135.000** и **2.788 топова.** Али кад се из тога изузме руска убојна снага од два милијона војника са неких 4000 топова, онда се добија **мањак** од **865.000 војника** и до **1200 топова.**

Али при овде наведеном срачунавању оружаних снага његов је автор упао донекле у погрешку, јер је нешто битно пропустио. У том срачунавању сасвим су ишчезле балканске државе, које би морале стати управо у први ред, јер и при најмањем крегању Аустрије ма на коју страну ни Србија, ни Црна Гора, ни Бугарска, ни Румунија не могу остати неутралне.

Шарапов за тим доказује, да животни интереси Турске овој диктирају, да пристане уз прву групу силâ, које јој једино могу загарантовати њену земљишну целокупност. Руски публициста на основу до сада изложенога претпоставља, да *одвлачење два милијона руских војника на Далеки Исток не ће нарушити бројну равнотежу сувоземних сила у обе непријатељске групе држава.* Приближно *3½ милијона бајонета и сабаља на једној страни наићи ће на исто толику множину и на другој.*

Каквоћа тих снагâ врло је разнолика. Остајући само при бројкама, ваља опазити, да је та изнесена равнотежа само привидна и потпуно пала, ако уз копнену снагу дадемо кратак скуп оне поморске снаге, које имају обе групе. По споменутом италијанском извору има:

I. група: Аустро-Угарска и Немачка:

Оклопница	44
Крстарица	64
Топова	2892
Торпедњача	133
Подморских торпедњача . . .	5

II. група: Енглеска, Русија, Француска и Италија.

Оклопница	123
Крстарица	244
Топова	9945
Торпедњача	638
Подморских торпедњача . . .	165

Као што читалац види, слика се потпуно мења. Уз то ваља узети, да су за ово кратко време, од како су завладали Корејом, Јапанци напунили Корејанца ужасном мржњом против себе и они ће знатан део војске морати држати за својим леђима у Кореји, што г. 1904.—1905. нису морали чинити.

Пред бечком поротом.

— Парница против Фридјунга. —

(Свршетак извештаја о десетом дану)

др. Решетар изјављује, да је његово мишљење, да су онај концепт Милана Стефановића и фотографисане документе писале две руке, но упозорује суд, да се његово мишљење у томе разилази са мишљењем проф. Иберсбергера, који тврди, да је то све писала једна рука. За тим опширно разлаже,, за што је он тога мишљења, да су то два човека писала. — др. Иберсбергер образлаже након тога своје мишљење. — др. Фридјунг вели, да је сада доказано, да су документи прави, када су писани једном руком. — др. Д. Поповић: А ко нама, господо, доказује, да је онај концепт заиста писао тај загонетни Милан Стефановић? — др. Фридјунг: Ако сам се преварио у томе, онда сам се преварио, како се то лако може преварити сваки човек. — др. Харпнер: Ко је нама доказао, да је оно заиста Стефановићево писмо? — др. Фридјунг: У историји се врло тешко долази до истине. Ми доиста немамо сведока, да је то писмо писао Стефановић. Али ја мислим, да сам на правом путу, јер сам документе добио од високих особа и јер др. Марковић пориче, да је „Словенски Југ" политичко друштво. Да је др, Марковић признао, да се „Словенски Југ" бави политиком, онда би било вероватно, да нису ови записници прави. — др. Харпнер: Али молим вас лепо, да нам дадете оригинале, да их барем можемо упоредити са преписом, да видимо, где су погрешке. — др. Бенедикт: Оригинали су однесени на место, одакле су били узети, да се препишу. — др. Харпнер: Онда доведите овамо онога, ко је украо те списе! (Грохотан смех у судница). — Председник опомиње на мир и звони. — др. Роде предлаже, да се на расправу позове и преслуша као сведок др. Чингрија, који је био на оној седници у Дубровнику, где се је имало створити друштво „Аустрија". Барон Клумецки је тврдио, да је на тој седници био и заст. Супило, а госп. др. Чингрија, који је био на седници, изјављује, да Супила није било тамо. — др. Бенедикт се противи том предлогу, јер да је Супило могао и који други пут бити код Кађанскога, а не тог пута, када и г. др. Чингрија. — др. Роде: Али тај пут се стварало друштво „Аустрија". Даље вели, да је др. Чингрија сада у Бечу, па га могу позвати одмах овамо. — др. Харпнер предлаже, да се на расправу позову и преслушају од Хрвага Мирослав гроф Кулмер, а од Срба др. Душан Поповић, који имају овде на расправи да искажу о политичком деловању њихових странака. Даље предлаже, да се позове и преслуша као сведок др. Еда Лукинић, који ће као бранитељ у велеиздајничком процесу, и као Хрват, доказати, да бранитељи нису добили из Србије новаца за обрану, још више, да су бранитељи морали сами скупљати новаца за издржавање својих клијената. — др. Бенедикт предлаже, да се преслуша и заступник Светозар Прибићевић, те у једно пита председника, зашто нису преслушани др. Бошњак и др. Хорват. — Председник одговора, да су обојица били позвани пред суд, али се суду још нису пријавили. (Глас из публике: Немају кураже. Други глас: Још ће доћи). — Председник опомиње публику, да нема нико ништа изјављивати. — др. Бенедикт предлаже коначно, да би се прочитали некоји чланци из „Србобрана". — Председник објављује, да ће суд о томе створити закључак, те у ту сврху одређује мали одмор.

У 5 сахата наставља се седница.

Председник изјављује, да је сенат закључио, да се преслушају сведоци : др. Перо Чингрија, гроф Мирослав Кулмер, др. Душан Поповић, Светозар Прибићевић, др. Еда Лукинић и Буде Будисављевић.

Преслушавање дра Пере Чингрије.

Председник: Познајете ли Ви Супила и његово политичко уверење? — др. Чингрија вели, да познаје и њега и његово политичко уверење. — Председник: Ко је био код Кађанскога? — Др. Чингрија: Били су Клумецки гроф Кабога и Лагота. — Председник: Шта се тамо разговарало? — Чингрија: На тој се конференцији разговарало о политици против Срба. — Председник: Је ли код Кађанског икад био Супило? — Чингрија: Не бих могао знати, али бих рекао: не, јер су тада Срби тачно контролирали, куд улазе Хрвати, па би се то сазнало и публицирало. — Председник: Какве су биле имовинске прилике Супилове? — Чингрија: Он је живео врло скромно, као и данас, те има врло мале потребе. — Председник: Је ли Супило долазио у котарско поглаварство? — Чингрија: Јесте, као и сви осталу Хрвати. који су се хтели опрети српско-талијанској коалицији. — др. Бенедикт: Да ли је сведоку познато, да ли је Супило од Клумецкога примио 200 К и да ли је политика Хрвата према Србима била онда нешто наравно? — др. Чингрија: Да је Супило примио 200 К, ја бих то морао знати. И Клумецки би ми то био рекао, али ми то није никада споменуо, — др. Бенедикт: На чему би се то имало темељити? — др. Чингрија вели, да би било смешно, даривати Супила новцем, кад одлази из Дубровника. Супило је у опће човек дубока уверења и осећаја, па не да на се упливисати. — др. Бенедикт предлаже, да се барон Клумецки још једном преслуша, да се установи истина. Пита надаље дра Чингрију, шта мисли о томе, кад је Клумецки питао Тончића, да ли је Супило вредан потпоре. — др. Чингрија: Тончић, као његов претпостављени, морао би ипак знати, да ли је Супило примио новаца из државне благајне. — др. Поповић: Ви сте, г. сведоче, били Супилов пријатељ? — др. Чингрија: Јесам. — др. Поповић: Ви сте онда били противник Срба? — др. Чингрија: Јесте, као ми сви Хрвати у оно време. — др. Поповић пита сведока, нека каже, како се у свом уверењу променио; да ли наравним уверењем својим, или опет акцијама и новцем с поља? — Председник: Не дозвољавам, да се на сведока стављају таква питања. — др. Поповић образлаже потребу тог питања.

На то се сенат повлачи, и пошто је већао дуже времена, изјави председник, да је сенат закључио, да се одбије поновно преслушање Клумецкога, као и питање дра Поповића на дра Чингрију.

Кађански против Клумецког.

На то устаје Супилов бранилац Роде и чита брзојав, што га је примио од Кађанског.

У том брзојаву изјављује Кађански, да је само један једини пут разговарао са Супилом, и то пред својом сестром, али никад да није касније с њим говорио, а најмање да га је примио код куће. Сиреман је доћи пред суд у Беч и садржај овог свога телеграма заклетвом потврдити.

(Поклици у публици: »Онда је барон Клумецки лагао!«

Председник узима на знање тај телеграм Кађанскога.

Преслушање грофа Мирослава Кулмера.

Председник: Молим сведока, нека ми прикаже политичку ситуацију у Хрватској, особито према Србима. — Гроф Кулмер вели, да је без Срба политика у Хрватској немогућа и да је већ народна странка усвојила у свој програм јединствено народно начело јединства хрватског и српског народа, и да је према томе била нека врста коалиције. Што се тиче Мађара, то је споразум био с њима нужан, јер да није до њега дошло, Мађари би учинили већ 1906. са Хрватском, што су учинили после. Њему није ништа познато о каквој спољашњој ингеренцији, а најмање из Србије, а да је до тога дошло било, он зацело не би био остао у коалицији. — др. Фридјунг и бранитељ др. Бенедикт питају сведока, да ли је читао »Покрет«, у ком се пише, да је Аустрија проституткиња. — Гроф Кулмер: То су све ситнице, које амо не спадају. — др. Фридјунг: Одобравате ли анексију Босне и Херцеговине? — Гроф Кулмер: Одобравам, као и сви Хрвати. — др. Фридјунг пита, је ли сведоку познато, за што нису чланови коалиције заузели становиште према анексији. — др. Кинбек: Је ли Вам познато, да су Срби против оваква становишта изразили свој протест? — Гроф Кулмер вели, да њему није познато ни о какву протесту у питању анексије. — др. Б. Мажуранић: Коалиција није хтела у питању анексије заузети никакво становиште, већ се као саборска већина о том изјавити у хрватском сабору. — Гроф Кулмер на концу свог преслушавања изјављује, да је стара политичка манира у Хрватској, кад се хоће да убије политички противник, да га називљу издајицом.

Преслушавање дра Лукинића.

Н питање председниково изјављу-

је др. Лукинић на поштену реч, да не познаје Петковића, српског генералног конзула у Будимпешти, нити да се на њ обратио за какву новчану потпору за себе или коалицију или за кога му драго. Он за Петковића није чуо, док није читао »Reichspost«. Даље црта, како су Срби за последње борбе радили за своју рођену груду, па онда прикавује велеиздајничку парницу у Загребу и вели, да није истина, да су бранитељи добили за своју обрану новаца, већ је напротив истина, да су штетовали колико материјално, толико изгубивши времена, бринећи се око потпоре, коју је требало дати бедним породицама оптуженика.

На то се у 9 сахата закључује расправа. — Говори грофа Кулмера и Лукинића силно се дојмили публике, као што су произвеле сензацију изјаве Чингрије и телеграм Каћанскога.

НОВИ САД, 11. децембра 1909.

— **Сувишан исправак.** Познати хрватски заступник Стјепан Загорац је приликом својег преслушања у парници против Фридјунга између осталога рекао, да велеиздајнике не треба тражити у Загребу, него у Будимпешти и међу српским радикалима у Новом Саду. На то је познати презеш радикалне странке др. Ђока Красојевић путем радикалског меклера Ердељана замолио „Мађарорсаг", да јави, е радикална странка никада није у потаји склапала завере, него је отворено, пред очима целе земље пријатељевала са мађарском странком независности.

Боже мој, како је живна та лепа брада радикалска! А ко је сумњао у то? Загорац је прецењио радикалску јањад у лавовској кожи. Тд кад су велеиздајници добијали **из Беча ордене,** као што су их добили др. Ђока Красојевић и др. Никола Ђурђевић, ти прваци „најљућих Срба" (радикала)!? Сувишан је био исправак дра Красојевића. Он и Ђурђевић требали су просто отићи у Беч и председнику поротног суда дру Ваху показати своје „Гвоздене Круне": Вах, Фридјунг, Фундер, Бенедикт и Кинбек пољубили би их у чело. Не би те »најљуће Србе« морао онда да у „Мађарорсаг"-у брани — распоп Ердељан.

— **Румуни у одбрану свога језика.** Из Сибиња јављају: Румунска православна архидијецезална конзисторија је у својој последњој седници претресала отпис министра богочасти и јавне наставе грофа Апоњија, којим отписом министар јавља митрополиту, да је краљ на предлог мађарске владе уништио закључак румунског народно-црквеног сабора против тога, да се румунским ученицима наука о вери предаје на мађарском језику.

После подуже расправе архидијецезална конзисторија је решила, да факт краљевског уништења, истина, узима на знање с дужним поштовањем, али поверава клиру румунске православне цркве, да на краља управи представку, у којој ће Његово Величанство обавестити о том, како управо стоји та ствар, те разложити оно становиште цркве, по којем је наука о вери искључиво унутрашња ствар цркве те тако ова не може трпети, да се у њу мешају световне власти.

Румунски епископи ће ту представку поднети Њ. В. краљу путем угарског министра богочасти и јавне наставе.

Да ли ће гроф Апоњи још бити министар, кад та представка буде поднесена, велико је питање. Племени том грофу је сретно пошло за руком, да поремети верски мир милијона верноодданих грађана ове државе, и племенити гроф — re bene gesta — може сада ићи. А његов последник? Да ли ће и он ићи стопама те нерасудне грофовске политике? Видећемо.

Политички преглед.

— **Зближење Србије и Бугарске** све више напредује те тако све више занима и отоманску Порту, која би волела да зна, да ли то зближење може бити полазна тачка много спомињаном Балканском Савезу. Турски министар иностраних дела Рифат паша позвао је турскога посланика на београдском двору у Цариград, да даде подробан извештај о том, шта је опазио у погледу те ствари.

— **Туча у румунском сабору.** У седници румунске заступничке коморе дошло је 8. (21) о. м. — како из Букурешта јављају — до великa скандала. Заступник Флева оптужио је министра председника Братјана, да је приликом последње куповине једног спахилука врло јако оштетио државу.

Министар-председник Братјан је, чувши оптужбу, побледео и пао на наслон своје фотеље. У саборници наста грозна галама а приврженици министра-председника ударали су по скамијама. У силној буци није се могла чути председникова реч. Присталице и противници министра-председника грдили су једни друге. Свађа се на послетку изврзе у тучу и присебитији посланици су једва умирили разјарене „оце отаџбине".

— **Русија се спрема на Далеком Истоку.** Руска влада извршава на Далеком Истоку велике преметаје војске. Из Иркуцка послали су напред према истоку 50.000 војника. Број руске војске у оним крајевима износи 250 000.

— **Финско питање.** Услед тога, што у Финландији шведоманска струја све више јача те отворено ради на отцепљењу Финландије од руске царевине, Русија све више стеже финландски устав. Како из Петрограда јављају, први корак руске владе биће, да Финландију претвори у намесништво, које ће према Русији ступити од прилике у такав однос, у какову је Елсас и Лотарингија према немачкој царевини. Цар ће једног од великих кнежева поставити за намесника, а генерал Шејн, бивши помоћник финског генералног гувернера генерала Бобрикова (којега је један Финландјанин мучки убио), остаће и даље генерални гувернер и свом снагом изводити политику руске владе. Последица овоме је то, да је Финландија већ платила другу рату за трошкове руске војске у г. 1908.-1909. у износу од 10 милијона рубаља.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 11. децембра 1909.

— **Зашто треба електрика у новосадској саборној цркви?** На то питање одговара један новосадски грађанин, који добро зна марифетлуке клике Јаше Томића и његова узор-пријатеља Пере Шарана, овим извештајем:

„Недавно је новосадска јашинско-попадићска црквена општина држала скупштину, на којој је госп'р Пера Шаран — сада само као »гемајнер«, а не презеш — тумачио задивљеним скупштинарима, да за то треба увести електрику у саборну цркву, што »гас има масно својство«. Сигурно је госп'р Пера мислио на онај »гас« из његове канте. И такови створови воде главну реч у новосадској српској црквеној општини поред толико паметних људи! Да, да! Треба саборној цркви електрика и онда ће ваљда име Пере Шарана доспети на какву екстраплочу у саборној цркви, јер није доста, да то славно име буде скривено на оној већ намештеној плочи у саборној цркви међу именима смртних радикала. Име Пере Шарана ће се спомињати, док је света и века, па треба да екстра сјаје у саборној цркви, на коју Пера Шаран није дао ни пребијене паре, али је — сада већ и по признању младих радикала — само на преоправку те саборне цркве потрошио 164.000 форинти — општинског новца«.

И све то покорно гледају скупштинари! Јесте, али ко је данас скупштинар у нашој црквеној општини?! Било је међу овима и мало отреситијих, разборитијих ратара, који су за ово или оно мало јаче распитивали; било их је, који нису хтели да буду телићи Шаранове клике, и — сви су ти побацани напоље, а остали су већином они у скупштини, који имају силна респекта од Шаранових позива на »пријатељски разговор«, који обично бива, кад Шарановој клики дођу виле очима, као на пр. сада у борби са незадовољним елементима у радикалној странци.

— **Одложена изложба »Српске Жене« у Прагу.** На опште захтевање одлаже средишни одбор чешких женских удружења за јануар заказану изложбу српских женских рукотворина за март и април месец идуће године. С тога ваља да се наше добротворве задруге и поједина лица, која прикупљају излошке, равнају према овоме.

— † **Марија Телечка.** У Великој Кикинди је 8. о. м. после дуга и тешка боловања у 73. години свог века преминула сестра непрежаљеног српскога глумца-уметника Лазе Телечког Марија Телечка. Покојница је са своје благе нарави и поштене српске душе била омиљена не само међу својом родбином, него ју је волео свако, ко ју је познавао. У покојници губи великокикиндски велепоседник г. Риста Телечки своју добру сестру а одлична српска наставница и књижевница гђа Даница Бандићка своју драгу тетку. Нека је покојници лака земља и вечан јој помен!

— **Страјк у сомборској препарандији и Школски Савет.** Јавили смо за страјк учитељских приправника у српској сомборској препарандији. У »Српском Митрополијском Гласнику« има о томе овака одлука Школског Савета: »Саслушан је извештај привременог заменика главног школског референта о извештају у ствари изгреда (страјковања) ученика сомборске учитељске школе, те је донесена пресуда, којом су осам ученика као главни кривци кажњени саветом, да напусте школу, и одузете су им стипендије а свима осталима, који су у нередима учествовали, подељен је строг укор«. Као што видимо — вели на то великокикиндски »Српски Глас« — Школски Савет је ту немилу ствар решио сасвим „гренцерски", само што није могао још сваком кривцу да оцепи 25 врућих. Он је просто угушио и забашурио симптоме болести, место да јој уклони или барем потражи узроке.

— **Жена од 109 година.** У Томашевцу (у Банату) је ономад умрла најстарија жена у Банату: удовица Стевана Живојнова у 109. години својој. Све до смрти била је потпуно здрава.

— **Опера Жарка Савића у Београду.** Пишу нам из Београда: 2. децембра о. г. отворише се врата прве српске опере па умилни гласови словенске музике Албинијева »Барона Тренка« одјекнуше лепо уређеним и укусно намештеним гледалиштем. Кућа је пуна. Сама београдска елита. За диригентским пултом седи капелник г. Покорни. Звоно зазвони и завеса пође у вис, а са позорнице, богато уређене и намештене, одјекнуше први гласови. Збор је одличан: жив и свеж. Солисте: г.г. Оржелски, Турински, К. Илић и гђе Султана Савићка-Цијукова, Десанка Ђорђевићка и Жикићка побраше ловоре тога вечера. Аплауза и одобравања било је готово после сваког музичког броја. Расположење је било одлично. Сви београдски листови са похвалом пишу о опери. Гђа Савићка примила је красан венац на дар. Опера Жарка Савића освојила је све нас. Спрема и способност управитеља г. Жарка Савића јемчи нам, да ће се његова опера лепо развијати. Репертоар је за сада овај: Доницетијева: »Кћи пуковније«, Сметанина: »Продана невеста« и Офенбахове: »Хофманове приче«. Уз оперу гаји овај завод и драму: модерну и натуралистичку. На челу тога одсека стоји Бранислав Ђ. Нушић. Први је драмски приказ био у понедељак 7. о. м. Даван је »Плави миш«. Директор Нушић живо ради на развитку своје гране. Ансамбл је лепо састављен, но сем тога стоји директор у преговорима са одличним и признатим силама са наших сталних позорница.

— **Марконијев телеграф у Србији и Црној Гори.** Из Београда јављају: Управа српске поште и телеграфа намерава, да створи безжичну телеграфску свезу са Црном Гором. Како се чује, у Србији ће поставити две, а у Црној Гори једну Марконијеву телеграфску станицу.

— **»Шпијони«!** Из Дубровника јављају: »У Херцегновом су данас ухватили два српска официра, код којих су токорсе нашли разних списа, што их компромитују. Поближих података за сада нема«.

Ово ће свакако бити и опет каква аргуско-настићевска измишљотина, само да се Србији мало и опет подвали.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ

— **Руско слободоумље.** У седници руске Државне Думе од 7. (20.) о. м. примљен је великом већином предлог октобристе Антонова, по којем се у оним крајевима, у којима знатан део становништва не зна руски, парничне странке пред нижим судовима у течају усменог поступка могу служити својим матерњим језиком.

Тако, ето, »варварска« Русија поступа са својим народностима!...

НОВИЈЕ.

Лондон, 10. децембра. Државни хазнадар је изјавио, да су покушаји, да се међу Енглеском и Немачком створе задевице, прави злочиначки умишљаји. Ко ради страначких користи предузима такве покушаје, издајица је према отаџбини и према човечанству.

Беч, 10. децембра. Његово Величанство је данас у десет сахата примило Ладислава Лукача. Није дошло ни до каква резултата. Данас је стигао амо бивши државни тајник гроф Бела Шерењи. У подне је Лукач конферисао са грофом Еренталом. После Лукача је у аудијенцији код Његова Величанства био гроф Куен-Хедервари.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »БРАНИКА«.

Криза у Угарској.

Будимпешта, 11. децембра. Лукач, који се може узети, да је десигниран за министра председника, започео је данас преговоре са свима странкама. Најпре ће преговарати с Јуштом. У уставној се странци не уздају много у Лукача. Све зависи од тога, шта Лукач доноси у свом програму. У Кошутовој странци не верују, да ће Лукачу поћи за руком, да расплете кризу. Ни индемнитета не ће добити, осим ако је рад, да распусти сабор па да нареди нове изборе. Кошут је изјавио, да ће Лукачеве потхвате потпомоћи само тако, ако Лукач буде кадар задовољити захтеве мађарског народа. У Јуштовој странци сматрају то, што је Лукач десигнован за министра-председника, као повољан предзнак. Странка се нада, да ће Лукач, кад буде састављао кабинет, пре свега имати у виду Јуштову странку, и да у том погледу доноси што за саму странку. С тога у Јуштовој странци влада оптимистичко схватање. Јушт ће доћи данас у Будимпешту, да преговара са Лукачем. Јуштова странка мисли, да треба да се погоди с Лукачем, јер се у банковном питању понуђени компромис може сматрати као успех, а и либерализам па и опште бирачко право везује странку за Лукача. Опште је установљено, да се Лукачев положај код Јуштове странке у великој мери побољшао.

Немци и Словени у Аустрији.

Беч, 11. децембра. Прваке Словена позвао је барон Бинерт у конференцију, јер он остаје на челу

и реконструјисаном кабинету. Хришћански социјали и Пољаци нису задовољни са председником заступничкој кући царевинског већа Патајем, јер се показало, да не уме да руководи расправе. Немачке социјалне демократе управили су на немачке раднике у Аустрији манифест, у којем веле, да ће гласати за нови пословник, како би се већ једаред у парламенту дошло до поретка. У манифесту кажу: «Ми се не бојимо грађанске већине. Наша се моћ не оснива на пословнику, него на слови радништва.“

Српско народно позориште.

(Недељни ред позоришних приказа).

У суботу, 12. (26.) децембра: „**Зец**“. Шаљива игра у три чина, написао И. Мјасницки, с руског превео Милован Глишић. (У претплати.)

У недељу, 13. (26.) децембра: „**Милош Обилић**“. Трагедија у пет чинова, с певањем, написао др. Јован Суботић. (Дневна представа за народ узобаљене цене.) »**Наши сељани**«. Позоришна игра у три чина, с певањем, написао Мита Поповић, музика од дра Јована Пачуа. (Ван претплате.)

Трговина.

НОВОСАДСКА ПИЈАЦА.

ИЗВЕШТАЈ

11. (24.) децембра 1909.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили — — —	56—60 п
Свињи тешки по кили — —	1 К 10 п
средњи „ „ — —	К 1—10 п
» лаки „ „ — —	К 1—02 п.
» мршави пар — — —	К 180—200
Теоци— — — — — —	80—90 п.
Јагњци по пару — — —	К 26—30
Кљукане гуске по кили— —	К 1·70
Јаја 4 комада — — — -- —	40 п.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
За уредништво одговара: **Тоша Грујић.**

ОГЛАСИ.

КУЋА

У НОВОМ САДУ
бр. 6. у Богдановој улици
ПРОДАЈЕ СЕ
уз повољне услове из слободне руке.
ЦЕНТРАЛНИ КРЕДИТНИ ЗАВОД
деоничарско друштво
У НОВОМ САДУ
528 11—

Чудо од БУКВАРА!

Господине! Ти си нас сиромахе твојим Букварем без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти! Никола и Лазар Анђелковић бозације.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише.

Ко ми пошаље поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином.

Ulma, Temes m.

ЉУБОМИР ЈОВАНОВИЋ
484 16-20 шк. управитељ и учитељ.

Дражђанска творница мотора.

Најстарија и највећа творница у Немачкој

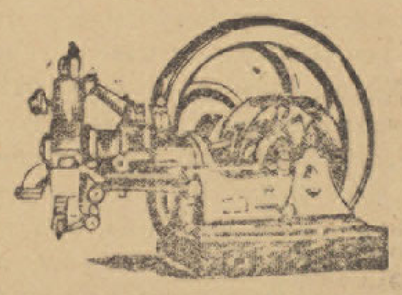

407 11-20

твори у стручњачким круговима највећма познате
МОТОРЕ и ЛОКОМОБИЛЕ
са бензином, сировим уљем, гасом и петролеумом. као и **моторе са сисаћим гасом.**
Новина, која изненађује.
Универзалан генератор сисаћега гаса.
Трошкови рада на сахат и коњску снагу **само око 1 потуру.**
Главни заступник
ИГЊАТ ГЕЛЕРТ и КОМП.
Будимпешта. Teréz-körút 41. Телефон 12-91.
Најсвежије јемство. Повољни услови плаћања.

ШПЕЦЕРАЈСКА, ДЕЛИКАТЕСНА И ВИНАРСКА РАДЊА

БРАЋЕ ВАГНЕРА Нови Сад,

препоручује своје богато снабдевено стовариште најбоље врсте:
деликатес шпецијалитета, раног воћа и поврћа, копунова (пулара) и дивљачи, француска кујна хладних јела за приређивање рибе, хладетине, паштете, сендвиче и т. д. уметнички и кусно изведена, **по најјефтинијим ценама.** Довољна је једна посета, па да се поштов. грађанство увери, шта се све добро може код нас добити.
83 46 52 **Ценовник бесплатно.**

Примам на машини
штрикање и потштрикавање
ЧАРАПА
по умереној цени.
Ј. Пандуровић,
6 100-100 Кошутова улица бр. 25. врата 9.

ПРОМЕСЕ

Авст. кредит срећака

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК К 300.000

1 згодитак по К 60.000·—, 1 згодитак по К 30.000·—, 2 згодитка по К 10.000—· 2 згодитка по К 4000·—, 3 згодитка по К 3000·—, 3 згодитка по К 2000·—, 35 згодитака по К 800·— и 3352 згодитка по К 400·—

жребање 3. јануара 1910. год.

ЦЕНА К 24·—.

издаје
МЕЊАЧНИЦА
ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА
у Новом Саду.
514 17—

*) Поштом шаљемо промесе само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот за поштарину.

ЈЕФТИНО! Галантеријска и кратке робе трговина **ЈЕФТИНО!**

ЛАЗЕ Ђ. МИЛУТИНОВИЋА

код »Девера« НОВИ САД Ћурчијска ул. 8.

Пропоручује свој богати избор **мушких, женских и дечијих кошуља, чарапа** у свима врстама, исто тако и крагнова, манџети, кравати, швајцарских штикераја, чипака, ајнзеца, шпицнштофа и разних пантлика. Даље, украса за женске тоалете, као и све потребне артикле, за женске салоне, модисткиње и мушке кројаче. Најмодернијих **мидера, кишобрана.** Разних **вулова, конаца** и **свиле** за штрикање, хеклање. Велика количина јесење и зимске робе: готових сукања, кецеља. Велики избор **американских кољача** и све остале у ову струку спадајуће артикле.

Послуга брза и тачна, а јефтиније него нигде. 458 10—12

Готов је и разашиље се **КАЛЕНДАР**

ПРОСВЕТА

ЗА СРПСКЕ СВЕШТЕНИКЕ, УЧИТЕЉЕ И НАРОД.

Сваки Србин, кога интересује црква и школа, треба да набави овај календар; у њему се садрже уредбе (закони) црквених и школских власти, и дужности свештеника и учитеља. **ЦЕНА 60 П.**

Препродавцима дајем највећи рабат

Издавачка књижарница
534 9-20 **МИЛАНА ИВКОВИЋА, Нови Сад (Ujvidék).**

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«.

Штампарија деоничарског друштва »Браника«.